

Chefsjustitieombudsmannen
Claes Eklundh

Anmälan mot Polismyndigheten i Stockholms län med anledning av handläggningen av en förundersökning

---

Anmälan

I en anmälan till JO, som kom in den 3 januari 2003, framförde AA kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län. Han anförde bl.a. att han vid olika tillfällen från april 1999 till november 2001 hade gjort polisanmälningar om ekonomisk brottslighet men att polisen hade underlåtit att utreda den anmälda brottsligheten.

Utredning

Polismyndighetens handlingar i ärendet K286603-01 granskades. Av dessa framgick bl.a. följande. En polisanmälan om trolöshet mot huvudman upprättades den 15 november 2001 och förundersökning inleddes påföljande dag av polismyndigheten. På förfrågan av AA meddelade kriminalinspektören BB honom i januari 2002 att några utredningsåtgärder ännu inte hade vidtagits på grund av otillräckliga resurser. I januari och februari 2002 kom AA in med kompletterande uppgifter. Den 10 och 31 maj samt den 27 september 2002 kom brev in till polismyndigheten i vilka AA önskade besked om läget i ärendet, i de två sista breven påpekade han att polisen inte hade besvarat hans tidigare brev. Den 5 augusti 2002 översändes handlingarna i ärendet till Åklagarmyndigheten i Stockholm för lottning och ställningstagande. Den 19 augusti 2002 meddelade kammaråklagaren CC att han hade övertagit förundersökningen och han gav samtidigt vissa utredningsdirektiv. I november 2002 frågade åklagaren polisen när utredningen kunde förväntas vara klar. Som svar noterade kriminalinspektören DD på handlingen att "Ärendet är prioriterat, alltså ej i balans. Jag kan inte i nuläget uppge när ärendet kommer att läggas ut på handläggare". I november 2002 underrättade åklagaren AA att det då inte kunde sägas när utredningen beräknades bli klar.

Också handlingar i polismyndighetens ärenden K22640-99, K96195-99, K129275-99, K324206-99 och K317196-99 granskades.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av ärendet K286603-01.

Polismyndigheten kom in med ett remissvar jämte ett yttrande från polismästaren EE, City polismästardistrikt, samt upplysningar från bl.a. chefen för utredningsroteln vid City polismästardistrikt, kommissarien FF.

FF uppgav följande.

Ärendet är inte högprioriterat dvs. det finns ärenden som bedömts vara viktigare, mer akut att påbörja. Det som ligger till grund för bedömning vad som är mer prioriterat än andra ärenden är omständigheter kring ärendet såsom gripna, anhållna, häktade, tillvägagångssätt, våld eller att det rör sig om mycket pengar.

Bedrägerigruppen har en balans på ca 1200 ärenden och personalresursen räcker inte till. Vi har gjort en del insatser i form av projekt, där en grupp på 5 utpekade utredningsmän som under en 3-4 månaders period bearbetade balansärenden tillsammans med åklagare. Projektet föll väl ut, vi fick ner balansen med ca 100 ärenden. Problemet är att uttagning av personal i detta fall togs från våldsgrupperna, varvid balansen av mer prioriterade ärenden såsom våld mot barn och kvinnor ökade.

Vi har tillfört bedrägerigruppen personal under år 2002 i form av utlysta tjänster, detta har medfört att antalet inkomna ärenden idag är lika med antalet redovisade, balansen står stilla.

Idag finns ingen möjlighet att få mer personal till utredningsroteln, ekonomin inom myndigheten tillåter inte det. Eftersom våld mot barn, kvinnor, mord och annat grovt våld är mer prioriterat än bedrägeri, tvingas vi göra prioriteringar där våld mot barn och kvinnor går före bedrägerier och stöld. Vi tvingas även prioritera/rangordna ärenden inom bedrägerigruppen.

EE uppgav bl.a. följande.

Bedömning

City Polismästardistrikt har två grupper som arbetar med bedrägerier. Grupp 8 har elva utredare varav en är långtidssjukskriven och två är på kommenderingar till FN och annan enhet. Grupp 8 har en balans på 435 ärenden. På den för ärendet aktuella gruppen, grupp 7, finns för närvarande tio utredare, två av dessa är dock på kommenderingar till FN och annan enhet. Grupp 7 har en balans på ca 1250 ärenden. Av dessa ärenden ligger ungefär 940 i avvaktan på att utredningsresurser blir tillgängliga. 40 av dessa 940 ärenden är prioriterade och det aktuella ärendet blev prioriterat den 8 augusti 2002.

Då arbetsbelastningen på bedrägerigrupperna är mycket stor måste alla inkommande ärenden prioriteras. Det som ligger till grund för prioritetsbedömningen är omständigheter kring ärendet såsom gripna, anhållna, häktade, tillvägagångssätt, våld eller att det rör sig om stora belopp. Det aktuella ärendet är dock inte högprioriterat utan det finns andra ärenden som bedömts vara viktigare och därmed mer akuta att påbörja.

City Polismästardistrikt har vid två tillfällen under 2000 och 2001 tillsatt en grupp bestående av fem utredare som tillsammans med en åklagare under sammanlagt 3 - 4 månader bearbetat balansärenden. Projekten gick bra och balansen minskade med ca 100 ärenden. Projekten innebar dock att utredare togs från "våldsgrupperna" varvid balansen av mer prioriterade ärenden såsom våld mot kvinnor och barn ökade. Under år 2002 har bedrägerigrupperna tillförts personal i form av utlysta tjänster samt i januari 2003 tillfördes grupperna ytterligare två utredare från en annan grupp på utredningsroteln. Detta innebär att utredningsbalansen idag inte ökar.

Uppgiften att eventuellt brott begånget i samband med upptagande av lån år 1990 är preskriberat kan i nuläget inte avgöras utan det får den kommande utredningen visa.

Yttrande

AA har anmärkt på och ifrågasatt förhållandena kring utredningen av bl.a. ärendet 0201-K286603-01. City Polismästardistrikt avvisar dock den framförda kritiken. Förundersökningen är inte nedlagd utan är inlottad på åklagare samt ligger i en prioriteringshög om 40 ärenden. En förundersökning skall som angivits bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Med hänsyn till den oerhört ansträngda situationen på City Polismästardistrikts utredande enheter, är det City Polismästardistrikts uppfattning att förundersökningen bedrivits så skyndsamt som omständigheterna medgivit.

City Polismästardistrikt har full förståelse för AA men kan endast beklaga den långa handläggningstiden.

Polismyndigheten**Bakgrund**

Den 12 november 2001 inkom en skrivelse från AA till polismyndigheten. I skrivelsen uppgav AA att en namngiven person hade upptagit två stycken lån med stöd av inteckningar i en fastighet som tillhörde AA:s far. Pengarna hade inte återfunnits i dödsboet när fadern sedermera avled. Vidare hade samme person tagit ut pengar från ett bankkonto som tillhör AA:s mor. Pengarna uppgavs ha använts för att bestrida räntor och amorteringar för de två lånen.

Med anledning av skrivelsen upprättade polismyndigheten den 15 november 2001 en anmälan med brottsrubriceringen trolöshet mot huvudman. Dagen därpå inledde polismyndigheten en förundersökning. Som förundersökningsledare angavs kriminalinspektören BB vid City polismästardistrikt. Den 18 februari 2002 övertogs förundersökningen av kriminalinspektören DD. Den 5 augusti samma år övertogs ledningen av förundersökningen av åklagare, med kammaråklagaren CC som förundersökningsledare.

Rättslig reglering

I 23 kap. rättegångsbalken (RB) finns grundläggande bestämmelser om förundersökning. En förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller annat skäl finns anledning anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats (1 §). Förundersökningen har två huvudsyften. Det ena är att utröna om ett brott har begåtts och att klarlägga vem som skäligen kan misstänkas för brottet samt om tillräckliga skäl för åtal föreligger. Det andra är att bereda målet så att bevisningen kan förebringas i ett sammanhang vid en framtida huvudförhandling (2 §). Beslut att inleda förundersökning skall fattas av polismyndigheten eller av åklagaren. Har förundersökningen inletts av polismyndigheten och är saken inte av enkel beskaffenhet, skall ledningen av förundersökningen avseende brottet övertas av åklagare, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet (3 §). Förundersökningen skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger (4 §).

Av 1 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) framgår att förundersökningsledaren har ansvar för förundersökningen i dess helhet. Förundersökningsledaren skall se till att utredningen bedrivs effektivt och att de enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara. Undersökningsledaren skall även ge dem som lämnar biträde behövliga direktiv för arbetet.

Bedömning

City polismästardistrikt har redogjort för den mycket ansträngda arbetssituation som råder på utredningsrotelns bedrägerigrupper. Polismyndigheten hänvisar i denna del till dessa uppgifter. Av de uppgifter som distriktet har lämnat framgår att det aktuella ärendet har legat i balans från det att förundersökningen inleddes och att några direkta utredningsåtgärder dessvärre inte har vidtagits. Vidare framgår att ärendet numera har lottats på åklagare och är ett av ca 40 prioriterade ärenden. Ärendet har mot bakgrund av vad som anförts, enligt polismyndighetens

uppfattning, inte handlagts med sådan skyndsamhet som föreskrivs i 23 kap. 4 § RB, vilket myndigheten endast kan beklaga.

Polismyndigheten vill dock framhålla att City polismästardistrikt har redogjort för att distriktet på olika sätt har försökt komma till rätta med de stora antalen ärenden i balans vid bedrägerigrupperna.

AA yttrade sig över remissvaret.

Bedömning

En förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja en förundersökning skall den läggas ned (23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken [RB]).

Av utredningen framgår att det aktuella ärendet har legat i balans sedan förundersökning inleddes den 16 november 2001 och att några direkta utredningsåtgärder ännu inte har vidtagits. Som förklaring till handläggningstiden har polismyndigheten hänvisat till den mycket ansträngda arbetssituation som råder på utredningsrotelns bedrägerigrupper vid City polismästardistrikt. Enligt EE består den utredningsgrupp som skall handlägga det aktuella ärendet i dagsläget i praktiken endast av åtta utredningsmän och har en balans om ca 1 250 ärenden; av dessa ligger 940 i avvaktan på att utredningsresurser blir tillgängliga, varav 40 är prioriterade. Det har vidare upplysts att det nu aktuella ärendet blev prioriterat den 8 augusti 2002.

Jag har under de senaste åren i ett flertal ärenden kunnat konstatera att polisens brottsutredande verksamhet uppvisar allvarliga brister och att handläggningstiderna i åtskilliga fall inte står i överensstämmelse med det skyndsamhetskrav som uttalas i rättegångsbalken. Jag är således väl medveten om att arbetssituationen vid flera polismyndigheter under senare år har blivit ansträngd och att man därför måste prioritera vissa ärenden framför andra. Även med beaktande av detta förhållande anser jag emellertid – i likhet med polismyndigheten – att det aktuella ärendet inte har handlagts i enlighet med det skyndsamhetskrav som läggs fast i 23 kap. 4 § andra stycket RB. Det är vidare något förvånande att det förhållandet att ärendet blev prioriterat i augusti 2002 inte synes ha påskyndat polisens handläggning.

Mot bakgrund av vad EE anfört om den arbetssituation som råder vid bedrägerigrupperna vill jag i detta sammanhang återigen framhålla följande (se bl.a. JO 2001/02 s. 134). Det övergripande ansvaret för verksamheten vid en utredningsavdelning vilar på avdelningens chef. Det ankommer således på denne att se till att verksamheten bedrivs lagenligt och effektivt. Till chefens arbetsuppgifter hör bl.a. att se till att ärendena fördelas mellan utredarna på ett lämpligt sätt samt att ombesörja att det finns väl fungerande prioriterings- och bevakningsrutiner. Det ankommer vidare på honom att informera närmaste högre chef, om han gör bedömningen att verksamheten, t.ex. på grund av underbemanning eller bristande kompetens hos utredningspersonalen, inte kan bedrivas på ett godtagbart sätt. Ytterst vilar enligt 6 § verksförordningen (1995:1322) och 1 kap. 7 § polisförordningen ansvaret för verksamheten vid en polismyndighet på länspolismästaren i dennes egenskap av myndighetens chef. Enligt 7 § första stycket

verksförordningen ankommer det på myndighetschefen att se till att verksamheten bedrivs författningenligt och effektivt.

Av utredningen framgår vidare att AA vid något tillfälle inte fått svar på vissa förfrågningar han gjort. Jag vill med anledning härav erinra om att enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) skall frågor från enskilda besvaras så snart som möjligt.

Till uppföljning av detta ärende önskar jag ta del av City polismästardistriktets utredningsstatistik per den 31 december 2003 avseende bedrägeriärendena.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det sagda.